

HUMANISTISCH VERBOND

Losse nummers 15 cent — 1e Jaargang, no. 5

Voorlopige abonnementsprijs per jaar f 3.— voor niet-leden. Administratie Weerdsingel O.Z. 80 Utrecht — Redactie Adr. v. Ostadelaan 147. Utrecht
Rubrieken: Maatschappelijk werk: P. C. Faber — Opvoeding: M. G. Warffemius — Huislijk leven: D. Heroma-Meilink — Natuur: H. van Laar

Met het oog van de eendagsvlieg?

Enkele dagen voor we dit schreven zagen wij de Deense verzetfilm „De Rode Aarde”. Een sobere, goed gespeelde film, die getuigt van strijd, leed, verzet. Menselijk, en tegelijk zo duivels, dat bij ons, evenals bij de hoofdpersoon Michaël, de vraag opkwam: „Waarom doen we 't eigenlijk, waarom spannen we ons in, lopen velen van ons dodelijke risico's?” ... „Het gras is niet meer groen, de lucht niet meer blauw als jij weg bent,” zegt Michaël's vrouw tegen haar man, die voortdurend in doodsgevaar verkeert. En toch zet zij door, gaat hij verder met zijn werk, gingen en gaan duizenden in alle landen der wereld door met de vervulling van hun zelf gekozen taak, het werk dat ze zo noodzakelijk vinden en dat zo hopeloos nutteloos lijkt.

Zijn ze 't waard, zij die doordansen en fuiven, terwijl de slachtoffers van de terreur overal vallen? Zijn ze 't waard, is het volk het waard om je leven voor in de waagschaal te stellen, om je werkkraft, je energie, je tijd aan op te offeren? Die vragen stellen Michaël en zijn vriend elkaar en hun antwoord, hun direkte antwoord is: een schouderophalen. Maar later, als Michaël ter dood veroordeeld, alleen met zijn bewaker in zijn cel is teruggekeerd, schreeuwt hij hem toe: „Jullie kunt mij doodmaken, al mijn makkers vermoorden, maar de Vrijheid, die maak je niet dood, nooit.”

We zijn nu ruim een jaar verder. — De Vrijheid, wat is dat? Een leeg woord. Niemand is vrij. Vrijheid is een droombeeld, een fictie, precies zoals „het schone”, „het goede” lege klanken, abstracties zijn, geschikt om mensen, die buiten de werkelijkheid leven, mee te bedwelmen.

Na die jaren van onbeschrijfelijke oorlogsellende blijkt immers, dat de massa — en niet alleen de massa! — niets geleerd heeft! We stikken in de corruptie en de zwendel, de machtsbegeerte woedt als van ouds, militaire apparaten worden met enthousiasme opgebouwd en met de nieuwste uitvindingen zo vernietigend mogelijk gemaakt. De reactie ligt overal op de loer en probeert — met succes — haar slag te slaan. Strijdmakkers in het verzet van gisteren staan als verbeterd vijanden tegenover elkaar. Een geest van desillusie en ontmoediging waart rond. En toch...!

Toch gaan we onvermoeid en onverpoosd verder. Want twee heel eenvoudig begrijpelijke en steeds weer moeilijk aanvaarde feiten houden we vast. Het eerste is, dat wij, in ons altijd relatief korte leven, maar een enkel moment van de geschiedenis der mensheid meemaken. Dat we als 't ware uit de film die zich afdraait, slechts een paar beelden te zien krijgen, of liever enkele kleine stukjes van een paar beelden. En daarop bouwen we, al generaliserende, „onze” werkelijkheid op, niet „de” werkelijkheid. Daardoor wordt ons beeld verwrongen en de „zeer realistische” beschouwer van de werkelijkheid is op die manier een eendagsvliegje, dat gehypnotiseerd wordt door een stukje rotte vis en daarnaar het beeld van zijn wereld schept. De werkelijke realist ziet niet over de aangegeven misstanden heen, maar zet ze in het groter verband. Hij ziet de mensheid niet alleen vlees geworden in zijn tijdgenoten, maar ook in de lange reeks van voorgangers in en buiten

Europa en hij ervaart, dat de mens als geestelijk wezen in die eeuwen niet heeft stilgestaan, doch zich heeft ontwikkeld tot een hoger niveau. Wat vroeger de schoonste en waardevolste denkbeelden van enkelingen waren, is nu veel meer gemeengoed geworden en de mogelijkheden, om die geestelijke verworvenheden in de praktijk van het gewone leven tot verwerkelijking te brengen, zijn eveneens enorm toegenomen.

Maar er is meer. Het is niet waar, dat in onze dagen het goede en schone verduisterd en ontheilgd is. Het is er als steeds, voor iedereen, die het kan en vooral wil waarnemen. Is het niet typerend, als een minister van buitenlandse zaken van een wereldrijk als het Britse Imperium, in het Lagerhuis zegt: „Ik ben van mening, dat vriendschap en niet geweld, de enige manier is om de Britse banden met de Arabische landen te behouden. Ik ben eerder bereid, vertrouwen te schenken dan te schieten.” Is dat niet een hoopgevend symptoom dat de wijsheid — en is dat niet opperste goedheid! — wint, zelfs in deze dagen? En in ons gewone leven, is daar niet het goede te zien in handelingen en uitingen van wie ons na staan? Zou het niet aan ons verkeer gekozen gezichtspunt liggen, dat we dit niet in wat groter verband zien? Hoevelen van ons hebben dit prachtige voorjaar naar waarde genoten!? Dringt het tot ons door, hoe krachtig en fleurig het jonge groen is, hoe rijk de voorjaarsheesters en bomen bloeiden en bloeien, de kastanjes met hun honderden kaarsen, de gouden regen met zijn volle trossen, hoe mooi en helder blauw de luchten zijn met hun prachtige wolkengroepen?

Ik hoop het, lezer, dat dit jaar de ongelofelijke schoonheid van ons landschap tot U doorgedrongen is, maar als dat zo is, dan zegt ge ook nooit meer, dat schoonheid een ijdele klank is, want de natuur is pas mooi voor ons, als de schoonheid in ons een levend iets is. En mocht het niet zo zijn, dan is daar een grote, alles overheersende oorzaak voor: Gebrek aan geestkracht.

Want geen van de kostelijke gaven, die een mens kan verrukken, wordt hem geschonken, hij moet ze veroveren en ze telkens opnieuw trachten waard te zijn. Vriendschap, Liefde, Schoonheid, Geluk, ze zijn er slechts als wij er voor willen openstaan, werken en vechten. Als dat besef levende werkelijkheid in ons wordt, verdwijnt het uitzichtloze pessimisme, en klinken de verzen van Frits Tingen overtuigend in ons:

*Ik geloof in den mensch, die zwerver geboren
Eeuwig naar nieuwe verten zich richt
En in zijn geest, die is uitverkoren
Om vrij te groeien in 't vrije licht.
Ik geloof in den mensch, den stagen strijder,
Die eigen beperkingen overwint,
Die strijdend den strijd van den zelf-bevrijder,
Nooit de rust der verzadiging vindt.*

P. SCHUT.

HUMANISME EN HUMANITEIT

Ofschoon de voorzitter van het Verbond in zijn rede op de constituerende vergadering de nadruk heeft gelegd op het onderscheid tussen humanisme en humaniteit blijkt toch dat er bij velen verwarring is blijven bestaan ten aanzien van deze begrippen en daarom is het dienstig hieraan nog enkele woorden te wijden.

Een der oorzaken van deze begripsverwarring is gelegen in het feit dat er, vooral na de 1e wereldoorlog in Europa en sterk in Nederland een humanistische stemming is ontstaan (ik noem slechts de naam van Just Havelaar, die, hoewel zich humanistisch noemend, in laatste instantie eerder humanitair genoemd moet worden).

Het leven altijd eerbiedwaardig?

De humaniteit is het menslievend zijn. Het is de eigenschap om alle mensen geweldloos, begrijpend, helpend, vergevend en vol liefde tegemoet te gaan en in alle levensomstandigheden „menselijk”, d.w.z. vriendelijk en zachtmoedig op te treden. De humaniteit zegt dus in de eerste plaats iets omtrent de aard, de houding van mensen tegenover mensen en, zo men wil, tegenover alle levende wezens. Het is een gevoelsrichting die geneigd is het leven altijd als eerbiedwaardig en eerbiedwekkend te beschouwen en, hoe dat leven zich ook voordoet, het te sparen en te hoeden in een zekere verheven sympathie voor al het bestaande.

Het is vanzelfsprekend dat dit humanitair gerichte humanisme een geschikte voedingsbodem was en is voor, om enkele elementen te noemen, een extreem pacifisme, vegetarisme, anti-vivi-sectie-beweging en anti-doodstraf-actie. Het is ook geneigd een idealistisch getint broederschap-socialisme of anarchisme aan te hangen dat uit zijn wezen ertoe overhelt de klassenstrijdgedachte te verwerpen. Ik behoeft in dit korte bestek niet te betogen dat bepaalde en volgens velen essentieel Christelijke trekken aan de wortel

liggen van deze stroming en evenmin dat de zachtmoedige, op vrede en harmonie ingestelde Erasmus als een der voorlopers van deze richting wordt beschouwd.

Het leven is niet het hoogste.

Het valt echter niet te ontkennen dat dit humanitaire humanisme niet alleen zelfvernietigende elementen in zich droeg, maar ook kanten die het gevaarlijk konden doen hellen naar een normverlies aan de ene zijde en naar een te veel aan „gevoel” aan de andere kant. Dit humaniteits-humanisme heeft steeds op een uiterst hoog en dun koord gebalanceerd waarbij het kon vallen of naar de vitalistische zijde (het leven is het meest waardevolle) of naar de „half-zachte” zijde die alle levensverschijnselen hult in een kleed van verhevenheid. Door hen die iets meer ruggegraat, iets meer strijdbaarheid en vooral iets meer normbesef verwachtten werd dit, zij het schoorvoetend, afgewezen. Hoewel er in het humanisme, zoals wij dit zien, essentiële trekken zijn aan te wijzen die humanitair zijn, hoewel de uiteindelijke idealen van een geweldloze, menslievende samenleving dezelfde zijn, bestaat er een verschil in klimaat, sfeer en accent dat, hoe moeilijk te omschrijven, toch essentieel is. Ik waag het hier het verschil in gevoelswaarde tussen mensliefde en respect voor de mens als voorbeeld te gebruiken. De humanist respecteert de medemens als hij in hem een mededragers van waarden ziet, hoever de levensbeschouwingen ook verder uiteen kunnen lopen. Ook hij heeft eerbied voor het leven, voelt zich een klein onderdeel van het geheel maar erkent dat er waarden zijn die boven het leven uitgaan en die hij niet, naar eigen willekeur, kan stellen of veranderen. Om die waarden te verdedigen zal hij, als het moet, strijden tegen hen die deze waarden trachten te vernietigen. Die waarden zijn niet door God eeuwig, onveranderlijk gegeven, daar

Week-end aan de Reeuwijkse plassen.

Nu in verschillende plaatsen afdelingen van ons Verbond zijn opgericht, acht de afd. Gouda de mogelijkheid aanwezig, een week-end te beleggen, waarop ook geestverwanten van buiten Gouda worden verwacht.

Zaterdagavond 13 Juli wordt een bijeenkomst belegd met zang, muziek en films over de plassen.

Zondagochtend gaan we met goed weer naar de jeugdhierberg midden in het schitterende plassen gebied. Voor een beperkt aantal deelnemers bestaat hoogstwaarschijnlijk de mogelijkheid per motorboot de jeugdhierberg te bereiken. In het openluchttheatertje aldaar wordt een vergadering belegd. Spreker en onderwerp zullen nog nader worden bekend gemaakt. Om één uur nemen allen deel aan de gemeenschappelijke broodmaaltijd, waarna er gelegenheid is tot zwemmen en wandelen.

De Goudse afdeling is druk bezig, de nodige geestverwanten te zoeken, die bereid zijn, onze gasten van buiten voor een nacht onderdak te verschaffen. De jongeren zullen grotendeels in de jeugdhierberg worden ondergebracht.

De kosten van het hele week-end bedragen f 2.— per persoon. De deelnemers van buiten moeten evenwel voor Zaterdagavond zelf brood meenemen.

Opgaven voor deelneming worden direct ingewacht bij onderstaand adres. Men wordt verzocht, hierbij ook leeftijd, sexe en beroep te vermelden. Het bedrag van f 2.— wordt gelijktijdig aan hetzelfde adres per postwissel overgemaakt.

Wij hopen, dat velen van deze gelegenheid, om in contact te komen met geestverwanten uit andere plaatsen, gebruik zullen maken. De afd. Gouda zal haar best doen, deze dagen voor de bezoekers zo prettig mogelijk te maken.

H. J. BARNARD, Gravin Beatrixstraat 10, Gouda.

DE SCHOOL en de GROND

Het ploegpaard.

In *Het Schoolblad*, orgaan van de Nederl. Onderwijzers Vereniging, schrijft de heer J. D. Brinksma, hoofd ener school te Delft, in een artikel over het Landelijk Congres van de Vernieuwingsraad, op 24—26 April te Utrecht gehouden, de volgende passus:

„Voor het openbaar onderwijs zal bovendien meer dan tot heden het geval was een open houding moeten komen voor het werk der kerken, opdat mede door deze openheid de grote kleurloze massa in aanraking wordt gebracht met de grondslagen van onze cultuur, die wortelen in het Christendom. Men moet echter wel verstaan, dat dit niet het werk der school, maar dat der kerk is. Voor de school blijft nog een groot arbeidsveld, waar zij de karaktervorming zal moeten behartigen, die misschien nog steeds het best wordt weergegeven in het aankweken van Christelijke en maatschappelijke deugden, maar bovenal gedragen moet worden in het besef van onze afhankelijkheid aan hoger orde, waaraan wij moeten obediëren in der gherechtigheid.”

Loodzwaar bewegen de geesten in het Germaanse Noorden zich. Als grove ploegpaarden, ploegend de vette klei, gaan zij door de rijk bebloemde velden van onze cultuur, achter zich aan slepend de eeuwenzwarte vracht van hun oorsprong. Niet de bloemen hebben de aandacht van deze cultuur-philosophen, maar altijd weer de grond, waarin ze groeien. Deze keer graaft de schrijver zelfs nog dieper en speurt naar de wortels der grondslagen. Tja, in de landbouw komt het zware werk van het twee- en driediepen ook een enkele keer voor, maar dit doen niet zij, die hongeren naar de producten van onze cultuur!

De kleurloze massa moet in aanraking gebracht worden met de grondslagen onzer cultuur. Is dit onze eerste of onze laatste taak?

M. G. WARFFEMIUS.

HUMANISTISCH VERBOND en INSTITUUT voor ARBEIDERS ONTWIKKELING

Humanistische bezinning en culturele volksoontwikkeling hebben vele punten van aanraking. Het humanisme heeft altijd een sterke culturele belangstelling gehad; bovendien vraagt culturele volksoontwikkeling als het ware om een levensbeschouwelijke achtergrond; en tenslotte is het culturele werk veelal de eerste vorm waardoor een cultuurloze massa met hogere waarden in contact komt. Daarom heeft de initiatiefnemers van het Verbond van de aanvang af voor ogen gestaan, dat het culturele vormingswerk een belangrijke plaats in onze organisatie zou innemen.

Maar dan lag het voor de hand onze positie nader te bepalen ten aanzien van organisaties als het vroegere Instituut voor Arbeiders Ontwikkeling. Reeds in November j.l. had de huidige 2e voorzitter, Van Praag, contact met K. de Boer, die toen het plan had het Instituut weer op te richten. Het toeval wilde, dat de omstandigheden uitvoerige gedachtenwisselingen over dit punt mogelijk maakten. Daarbij werd door Van Praag bepleit een samensmelting der beide organisaties in oprichting, maar dan zo, dat de sociaal-democratische basis, die het Instituut altijd had gehad, zou worden vervangen door een humanistische grondslag.

Het Verbond kon zich uiteraard niet binden aan een bepaalde politieke richting, wilde het zijn doel, een centrum te worden van het humanisme in Nederland, niet in gevaar brengen. Aan de andere kant zou het dwaasheid zijn de ogen te sluiten voor het feit, dat juist de massa der z.g. modern georganiseerde arbeiders een overwegend deel uitmaken van de onkerkelijke volksgroep. Daarom werd door Van Praag bepleit de formule, die later in onze beginselverklaring is opgenomen, n.l. erkenning van persoonlijke vrijheid, sociale gerechtigheid en culturele verantwoorde-

lijkheid, als grondslag te nemen.

De principiële basis voor een vruchtbare culturele werkzaamheid scheen hiermee te zijn aangegeven. Het gevaar, dat deze formule door zijn algemeenheid de organisatie zou maken tot een voedingsbodem voor allerlei bedenkelijke politieke activiteit, zou men volgens een voorstel van Van Praag kunnen ondervangen door de aanneming van een resolutie, waarin de consequenties van het humanisme, vooral op het punt der democratie, duidelijk zouden worden vastgelegd. Maar De Boer was niet te overtuigen.

Daarom kon het voor een goed wederzijds begrip van belang schijnen een breder overleg tot stand te brengen. Vandaar dat op 24 Januari 1946 een brief aan De Boer werd gezonden, waarin hem verzocht werd om een rondetafelconferentie tussen het voorlopig bestuur van het I. v. A. O. en een commissie uit de initiatiefnemers voor de oprichting van het Verbond. „Over het tot nu toe gebleken verschilpunt van de socialistische doelstelling zouden wij graag grondig van gedachten wisselen,” heet het in die brief. Na telegrafisch verzoek om uitsluitsel, volgde d.d. 9 Februari 1946 een afwijzend antwoord. „Na het Instiutcongres, als een definitief Centraal Bestuur is gekozen, heeft een rondetafelconferentie pas zin,” zo luidde de conclusie van dit schrijven.

Binnenkort zal nu dit congres plaats vinden. Maar het is te vrezen, dat men zich daar al zozeer op het eenmaal ingenomen standpunt zal vastleggen, dat besprekingen nadien vruchteloos zullen wezen. Men kan slechts hopen, dat alle betrokkenen zich er van bewust zullen zijn, dat er op dit moment van hen beslissingen worden gevraagd, die van historische betekenis kunnen blijken.

J. P. VAN PRAAG.

LEES EN VERSPREID!

Verschenen zijn:

1. „Het Humanisme in de Maatschappij”
Een drietal radiolezingen van Prof. Mr. H. R. Hoetink, Drs. H. Bonger en Mr. H. B. J. Waslander, 16 blz.
Prijs f 0.25. Afdelingskorting 20 %.
Uitgave: Humanistisch Verbond.
2. Prof. Mr. H. R. Hoetink: „Humanisme en Socialisme”.
Uitgave: Van Loghum Slaterus Uitgeversmij. N.V.
Prijs f 1.—. Afdelingskorting 10 %.
3. M. G. Warffemius: „Geloof en Ongeloof”.
Uitgave: N.V. Delftse Uitgeversmij.
Prijs f 4.25. Afdelingskorting voorlopig 10 %.
4. Mededelingenblad nrs. 4 en 5.
Uitgave: Humanistisch Verbond.
Prijs f 0.15. Afdelingskorting 30 %.

Eerstdaags verschijnt:

„Levend Humanisme”

Een drietal radiolezingen van Dr. J. P. van Praag, Dr. J. C. Brandt Corstius en Dr. G. Stuijveling.

Prijs f 0.25. Afdelingskorting 20 %.

Uitgave: Humanistisch Verbond.

Bestellingen aan afdelingssecretariaten of Centraal Bureau, Weerdsingel O.Z. 80, Utrecht, giro 304960 ten name van F. v. d. Berkhof. Bestellingen boven f 2.50 franco. Beneden dit bedrag f 0.05 voor portokosten over te maken.

officiële mededelingen

Afdelingen

Overzicht van de plaatsen, waar men aan het werk is met vermelding van het correspondentie-adres. Voorzover reeds een afdeling is opgericht, is het secretariaat vermeld.

Amersfoort W. Hos, Brouwerstraat 1.

Amstelveen — D. Th. F. d'Angremont, Gr. Aelbrechtlaan 149.

Apeldoorn — J. Kat, Montanalaan 1.

Arnhem — J. H. Bons, secretaris, Hobbemastraat 8.

Bussum/Naarden — P. Beishuizen Gzn., Zwarteweg 29, Bussum.

Delft — G. van der Most, Oostsingel 176.

Amsterdam — Mevr. L. Keja, secretaresse, Roerstraat 16.

Deventer — J. A. Veneklaas, van Doetinchemstraat 7.

Dordrecht — Mej. M. G. Binken, secretaresse, Goeverneurstraat 7.

Eindhoven — N. Barentsz, Heezerweg 189.

Enschede — A. J. Wevers, Dahliastraat 159.

Goes — F. Doornbos, Oostwal 89.

Gorredijk — Mevr. T. Eisenga—de Groot, Stationsweg 517.

Gouda — H. J. Barnard, secretaris, Gr. Beatrixstraat 10.

Groningen — Mevr. T. J. Cox—Brooshooft, Stationsweg 8.

Den Haag — Mevr. A. Treurniet—Wiersma, secretaresse,

van Zeggelenlaan 354.

Haarlem — A. J. Loppersum, Zijlweg 271, Post Overveen.

Hengelo — D. van de Putte, secretaris, Schalkburgerstraat 8-A.

Hilversum — J. Rogge, Sterrelaan 52.

Nijmegen — H. Sanders, Beukstraat 10.

Rotterdam — Dr. G. W. Huygens, secretaris, Molenlei 27.

Utrecht — H. de Waard, secretaris, Oudenoord 85bis.

Wageningen — Dr. H. N. Kooiman, Rijksstraatweg 60.

Zwolle — H. F. P. Sandifort, Brederostraat 143.

Vrijwillige bijdragen (3e verantwoording)

Prof. Dr. J. M. R. te A. f 5.—.

Vrouwengroep XII P. v. d. A. te R. f 6.25.

Mej. W. J. S. te A. f 4.—.

J. P. te B. f 2.—.

Stelt U belang

in idealen en problemen der jongeren en van de - vrije - jeugdbeweging? - De momentele stand van zaken? Leest dan het boekje:

VRIJE JEUGDBEWEGING

door Guido van Suchtelen en Jaap Kaal

Leest ook WORDING, het blad der vooruitstrevende jongeren.

UITGEVERIJ DE DRIEHOEK en Admin. WORDING:
Wilgenhof - 's Graveland - Telefoon K 2950-6460